

تطور تصویر زن در سینمای ایران

ما در سینمای این دوره شاهد غیبت تصویر زن در قاب جادویی هستیم.

(ج) دوره سوم: سینمای فمینیستی
هم‌زمان با تحولات سیاسی اواسط دهه ۷۰ در کشور، فضای فرهنگی کشور نیز دستخوش تغییراتی شد و به تبع آن عرصه برای فعالیت جریان‌های فمینیستی در فضای رسانه، مطبوعات و... فراهم شد. بنابراین، در این دوره تاریخی شاهد طرح مسائل زنان، هویت مستقل و فعال زنان، ستیزه‌جویی زن و مرد و موضوعاتی از این دست در سینما هستیم و رویکرد غالب در اکثر آثار این دوره مبتنی بر انگاره‌های فمینیستی است که توسط کارگردانی چون تهمینه میلانی، پوران درخشنده، رخشان بنی‌اعتماد، منیژه حکمت و... پیگیری می‌شد.

(د) دوره چهارم: سینمای اجتماعی
سینمای پس از دهه ۸۰ در کشور به تدریج به سوی تطبیق الگوی بازنمایی زن مبتنی بر نظم جنسیتی جامعه پیش می‌رود و همان‌طور که سینمای قبل از انقلاب در ارائه تصویر زن متأثر از فرهنگ و جامعه زمانه خود بود، سینمای ایران در این دوره نیز زن را براساس کلیشه‌های فرهنگی و جنسیتی جامعه زمان خود به تصویر می‌کشد. این زن فردی است که سوژگی خود را در جامعه و خانواده کسب کرده و در این مسیر چالش‌ها و مسائل متعددی دارد. زن در سینمای اجتماعی ایران میان هویت فردی و ریشه‌های خانوادگی خود همواره در رفت و برگشت است.

تاریخ سینمای ایران را براساس تصویری که از زن ارائه کرده است می‌توان به چهار دوره تقسیم‌بندی کرد.

۱. دوران پیش از انقلاب اسلامی که جریان فیلم‌فارسی بر سینمای ایران غالب است و بازه زمانی ۱۳۳۰ تا ۱۳۵۷ را در برمی‌گیرد.
۲. دوران پیروزی انقلاب اسلامی تا اواسط دهه ۷۰ که جریان سینمای دفاع مقدس غلبه بیشتری دارد.
۳. دوران حاکمیت جریان اصلاحات در کشور که سینمای فمینیستی پررنگ شد.
۴. از اواسط دهه ۸۰ تاکنون.

تصویر زن در هر یک از این دوره‌های تاریخی مختصات خاص خودش را دارد که در ادامه به هر کدام اشاره خواهیم کرد.

(الف) دوره اول: زن منفعل
از ابتدای ورود سینما به ایران تا پیروزی انقلاب اسلامی، معمولاً تصویری که از زن در سینما ارائه می‌شود، کاملاً منطبق با نظم جنسیتی جامعه زمان خودش است. جامعه ایرانی در سنت فرهنگی خود دارای عرف مردسالار است که در این فضا غالباً مردان در موضع استقلال، برتری و اقتدار نشسته‌اند و زنان جایگاهی فروتر، وابسته و انفعالی دارند. سینما نیز به تبعیت از این نظم فرهنگی، تصویری منفعل و وابسته از زن را بازنمایی می‌کند. تصویر زن در فیلم‌فارسی با عناصر جذابیت در سینما یعنی رابطه جنسی و خشونت هم‌نشینی وثیقی دارد و او را به ابژه جنسی، ضعیفه، خاله‌زنک و... تبدیل کرده است.

(ب) دوره دوم: غیبت زن در سینما
پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تغییرات فرهنگی جامعه ایران، تنظیمات سینما با محوریت جمله معروف حضرت امام (ره) که فرمودند «ما با سینما مخالف نیستیم، بلکه با فحشا مخالفیم» صورت پذیرفت و از آنجا که در سینمای موجود، بازنمایی تصویر زن با فحشا و امر جنسی عجین شده بود و الگوی بدیلی برای روایت زن در سینما وجود نداشت، عملاً تصویر زن در فرایند سکس‌زدایی از سینما تا حد بسیار زیادی حذف شد و

خورشیدنوشت: ۸

